

den foruden; men her laa, det maa indrømmes, ogsaa den vanskeligeste Del af Opgaven. Man kan ikke andet end anerkende det Mod, hvormed Korst har givet sig i Lag med en Opgave, som de, der var nærmere til at tage fat paa, har ladet ligge. Hans Bog er paa Forhaand sikret en stor Udbredelse gennem Arbejdernes Oplysningsforbund, og vil sikkert ogsaa gøre sin Nytte, særligt maaske, hvor den læses sammen med andre Fremstillinger af Samfundsøkonomien, fordi den indeholder en Kritik af de bestaaende Samfundsforhold, som ikke altid kommer tilstrækkeligt frem i andre populære Vejledninger paa dette Omraade.

F. v. Bülow.

Den svenske Bankkommittés Betænkning. 1924 Års Bankkommitté. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 Juni 1911 (Nr. 74) om bankrörelse m. m. Statens off. utr. 1927: 11. Stockholm 1927. 227 Sider.

Krigstidens og Efterkrigstidens vældige Konjunkturbevægelse har blotlagt adskillige Svagheder indenfor Bankvæsenet, hvilket har medført, at man saavel her i Danmark som i vore nordlige Nabolande har søgt at gøre de indvundne Erfaringer frugtbringende gennem Ændringer i Banklovgivningen, sigtende til at fastlægge Rammerne for en sundere Bankpolitik. I Danmark blev der i 1923 fremsat Forslag til væsentlige Ændringer i Bankloven af 1919, men dette Forslag blev ikke færdigbehandlet; efter et Regeringsskifte i 1925 blev der fremlagt et nyt Forslag, som i noget ændret Form blev vedtaget af Folketinget i Marts 1926 og derefter forelagt i Landstinget. Efter Regeringsskiftet i December 1926 synes Spørgsmaalet om Ændringer i den danske Banklov imidlertid at være stillet i Bero -- i hvert Fald foreløbig. Erfaringerne i Norge førte i 1924 til, at dette Land fik en Lov om Aktiebanks, hvorved bemærkes, at der tidligere i Norge, bortset fra nogle enkelte Bestemmelser i andre Love, særlig i Loven om Aktieselskaber, kun var lovgivet om Sparebankernes Forhold. Paa Island oprettedes der i 1923 et Bank- og Sparekasseinspektørembede.

En i 1917 nedsat svensk Bankkommitté blev allerede opløst i 1919, inden den havde fuldført sit Arbejde, men den naede dog at afgive en Række Betænkninger, der medførte en Del Ændringer i Lovgivningen. I 1924 nedsatte den svenske Regering en ny Kommitté af sagkyndige, som nu efter tre Aars Arbejde har afgivet Betænkning. Denne Betænkning, der er præget af sædvanlig svensk Saglighed og Grundighed i Tilrettelæggelsen af Lovgivningsarbejdet, indeholder en Rigdom af bankpolitiske og praktiske Erfaringer, Synspunkter og

den foruden; men her laa, det maa indrømmes, ogsaa den vanskeligeste Del af Opgaven. Man kan ikke andet end anerkende det Mod, hvormed Korst har givet sig i Lag med en Opgave, som de, der var nærmere til at tage fat paa, har ladet ligge. Hans Bog er paa Forhaand sikret en stor Udbredelse gennem Arbejdernes Oplysningsforbund, og vil sikkert ogsaa gøre sin Nytte, særligt maaske, hvor den læses sammen med andre Fremstillinger af Samfundsøkonomien, fordi den indeholder en Kritik af de bestaaende Samfundsforhold, som ikke altid kommer tilstrækkeligt frem i andre populære Vejledninger paa dette Omraade.

F. v. Bülow.

Den svenske Bankkommittés Betænkning. 1924 Års Bankkommitté. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 Juni 1911 (Nr. 74) om bankrörelse m. m. Statens off. utr. 1927: 11. Stockholm 1927. 227 Sider.

Krigstidens og Efterkrigstidens vældige Konjunkturbevægelse har blotlagt adskillige Svagheder indenfor Bankvæsenet, hvilket har medført, at man saavel her i Danmark som i vore nordlige Nabolande har søgt at gøre de indvundne Erfaringer frugtbringende gennem Ændringer i Banklovgivningen, sigtende til at fastlægge Rammerne for en sundere Bankpolitik. I Danmark blev der i 1923 fremsat Forslag til væsentlige Ændringer i Bankloven af 1919, men dette Forslag blev ikke færdigbehandlet; efter et Regeringsskifte i 1925 blev der fremlagt et nyt Forslag, som i noget ændret Form blev vedtaget af Folketinget i Marts 1926 og derefter forelagt i Landstinget. Efter Regeringsskiftet i December 1926 synes Spørgsmaalet om Ændringer i den danske Banklov imidlertid at være stillet i Bero -- i hvert Fald foreløbig. Erfaringerne i Norge førte i 1924 til, at dette Land fik en Lov om Aktiebanks, hvorved bemærkes, at der tidligere i Norge, bortset fra nogle enkelte Bestemmelser i andre Love, særlig i Loven om Aktieselskaber, kun var lovgivet om Sparebankernes Forhold. Paa Island oprettedes der i 1923 et Bank- og Sparekasseinspektørembede.

En i 1917 nedsat svensk Bankkommitté blev allerede opløst i 1919, inden den havde fuldført sit Arbejde, men den naede dog at afgive en Række Betænkninger, der medførte en Del Ændringer i Lovgivningen. I 1924 nedsatte den svenske Regering en ny Kommitté af sagkyndige, som nu efter tre Aars Arbejde har afgivet Betænkning. Denne Betænkning, der er præget af sædvanlig svensk Saglighed og Grundighed i Tilrettelæggelsen af Lovgivningsarbejdet, indeholder en Rigdom af bankpolitiske og praktiske Erfaringer, Synspunkter og

Overvejelser vedrørende vigtige Dele af Kreditbankvæsenet, saaledes at den frembyder et værdifuldt Stof for enhver, der har Interesse for Bankvæsen.

De bankpolitiske Problemer, som det sidste Tiaars Begebenheder har rejst, er i Hovedsagen ens i de nordiske Lande, omend de enkelte Problemer er tillagt forskellig Vigtighed efter Landenes særlige Forhold, en Forskel, der ogsaa giver sig til Kende gennem de forskellige Forslag til Problemerkens Løsning, der er fremkommet. Det er saaledes næppe nogen Tilfældighed, at den svenske Kommittébetænkning paa en Række vigtige Omraader ikke indlader sig paa at foreslaa detaillerede Lovregler, men nøjes med at opstille visse Hovedregler, idet Kommittéen iøvrigt vil overlade til Bankinspektionen at gennemføre disse Regler i Enkeltheder. Denne Fremgangsmaade, hvorved der kan gives Bankerne større Bevægelsesfrihed, naar blot Realiteterne er i Orden, i Modsætning til et System af Detailregler, der let vil tvinge Inspektionen ind i en mere formalistisk Arbejdsmaade gennem Konstatering af visse Talforholds Tilstedeværelse, maa bygge paa Tillid til, at Bankinspektionen har Kraft til uden Støtte af Detailbestemmelser at skaffe sine Synspunkter respekterede gennem deres indre Styrke og i givet Fald at sætte sin Autoritet igennem overfor afvigende Opfattelser hos Bankerne. Denne Kraft kan med større Ret forudsættes at være til Stede i en Bankinspektion, der som den svenske er i Besiddelse af en mangeaarig Tradition, end i yngre Bankinspektioner, hvor en Tradition først er under Dannelselse.

I det følgende skal der redegøres for nogle Hovedpunkter i Betænkningen.

Industrien og Bankerne. Kommittéen har gjort Spørgsmaalet om Forholdet mellem Industrien og Bankerne til Genstand for særlig Undersøgelse. I 1870 forsørgedes 72 pCt. af Sveriges Befolkning af Landbrug og henved 15 pCt. af Industri og Haandværk. 50 Aar senere — i 1920 — har dette Forhold ændret sig saaledes, at kun 44 pCt. falder paa Landbrug mod 35 pCt. paa Industri. Arbejdertallet i Industrien er steget fra 60,000 til 380,000. Antallet af HK pr. 1000 Arbejdere er steget fra 1324 HK i 1897 til nu ca. 5000 HK. En udpræget Tendens henimod Stordrift har gjort sig gældende. Denne industrielle Ekspansion er for en stor Del sket ved Bankernes Hjælp.

Ved Aarhundredskiftet optoges Spørgsmaalet om Industriens Financiering til Debat, og dette førte i 1909 til en

Lov om særlige Emissionsbanker, ligesom der i 1911 gaves Bankerne en begrænset Ret til at erhverve Aktier, hvilket tidligere havde været forbudt. Industriens øgede Krav om Kredit førte til en stærk Koncentration i det svenske Bankvæsen og til Oprettelse af et udstrakt Filalet for derigennem at fremskaffe den nødvendige Forøgelse i Indlaanene. Da Krigen viste sig at blive langvarig, indrettede Bankerne og Næringslivet sig efter de nye Forhold, nye Foretagender stiftedes og gamle udvidedes, alt paa Grundlag af de dengang raadende Priser paa Varer og Arbejdskraft; Sammenslutninger af hidtil selvstændige Foretagender fandt Sted, væsentlig ved Emissions-selskabernes Medvirkning og ofte paa Grundlag af en stærk Overkapitalisering. Kritikken slappedes, og Bankerne stillede efterhaanden villigt Kredit til Disposition for Nyanlæg og Udvidelser, først mod Sikkerhed i Aktier, senere gennem direkte Kreditgivning. Kommittéen ser Forklaringen herpaa, dels i Industriens øgede Krav om Midler paa Grund af Pengeværdiens Fald, dels i Pengeoverfloden (særlig af à vista Midler), der var meget fremtrædende i Aarene 1917—20, men gaar iøvrigt ikke nærmere ind paa Spørgsmaalet om Inflationens Aarsager. Krigens Ophør bevirkede, at de særlige Industrier, der var skabt, dels af Krigsbehov, dels af Varemangel under Afspærringen, maatte ophøre eller omlægges, men iøvrigt fortsattes den industrielle Ekspansion, endda i forøget Omfang. Men den ventede Efterspørgsel udeblev, de østeuropæiske Markeder lukkedes, og Centraleuropas Købekraft svarede ikke til dets Varehunger. Konjunkturomslaget i 1920 blev anset for forbigeende, og Produktionen opretholdtes en Tid uformindsket. Den hurtige Stigning af den svenske Krones Værdi ramte derfor Industrien overordentlig haardt. De ophobede Varelagre faldt katastrofalt i Værdi, og Anlæg, der var foretaget under lav Pengeværdi, kunde ikke forrente sig¹⁾. Industrivirksomhedernes Egenkapital forsvandt eller formindskedes, Bankernes Pant i Industri-Aktier blev værdiløse; ogsaa de direkte Fordringer blev ofte mere eller mindre værdiløse, eller Forrentning og Amortisation kom i Fare. Herigennem kom Industrien i større og større Afhængighed af de kreditgivende Banker. Som medvirkende Aarsag hertil nævnes, at Foretagender, der i de gode Aar havde uddelt rigeligt af Fortjenesten til Ak-

¹⁾ Den her refererede Konjunkturudvikling er i meget parallel med den danske, jfr. f. Eks. den kortfattede Konjunkturbeskrivelse i Bankkommissionens Beretning pag. 54—60.

tionærerne, nu kun kunde klare de høje Skatter, der blev paa-lignede dem af de foregaaende Aars høje Indtægter — og som nu skulde afholdes i en Valuta, der var steget til det dobbelte — ved Hjælp af nye Banklaan. Medens Forholdet mellem Industrien og Bankerne ikke før Krigen havde givet Anledning til Betænkelighed, og medens Financieringen under Krigen under den — ganske vist urigtige — Forudsætning af de da-værende Rentabilitetsforholds Vedvaren ikke i og for sig i Al-mindelighed kunde betegnes som uforsvarlig, — giver det nu-værende stærke Afhængighedsforhold Anledning til Bekymring.

Kommittéen søger først at klarlægge de faktiske Forhold og har derfor foretaget en Undersøgelse af Forholdet mellem Egenkapital og Bankgæld i 1913, 1918 og 1924 i svenske Industri-Aktieselskaber (herunder ogsaa Rederier, men ikke Jernbaner og elektriske Kraftstationer) med en Aktiekapital af mindst $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Selskaberne deles paa Grundlag af samtlige foreliggende Oplysninger i tre Kategorier: I. Selskaber, der er uafhængige (som let kan skifte Bankforbindelse). II. Selskaber, der vel er afhængige af Bankforbindelsen, men hvor denne dog ikke kan betragtes som egentlig Ejer af Virksomheden (disse Selskaber kan ikke flytte deres Kredit til anden Bank). III. Selskaber, der paa Grund af stor Bankgæld i Virkeligheden ejes af Bankforbindelsen (og fuldstændig kontrolleres af denne). For 1913 henføres 452 Selskaber med en samlet Egenkapital paa 1246 Mill. Kr. til Gruppe I og 40 Selskaber med en samlet Egenkapital af 64 Mill. Kr. til Grupperne II og III (Bankgæld 84 Mill. Kr.); men for 1924 henføres 507 Selskaber med en samlet Egenkapital af 2594 Mill. Kr. til Gruppe I og 186 Selskaber med en Egenkapital af 654 Mill. Kr. til Grupperne II og III (Bankgæld 852 Mill. Kr.). Dette vil sige, at medens i 1913 kun 5 pCt. af Industriselskaberne, beregnet efter Egenkapital, var afhængige af deres Bankforbindelse, gælder dette i 1924 20 pCt. af Industriselskaberne, altsaa en stærkt forøget Afhængighed af Bankerne. Afhængigheden er størst indenfor Træ- og Papirindustrien, men ogsaa Grube- og Jernværks- samt Maskinindustrien viser betydelig Afhængighed, medens f. Eks. Næringsmiddel- og Gummiindustrien samt i det væsentlige Textil-, Læder- og Skotøjsindustrien er ret uafhængig.

Det vil bemærkes, at denne Undersøgelse kun omfatter Afhængighed som Følge af Kreditgivning, ikke Afhængighed som Følge af Aktie-Interesse eller lign. Kommittéen mener dog paa Grundlag af sine Undersøgelser at kunne fastslaa,

at Afhængighed som Følge af direkte eller indirekte Aktiebesiddelse i Industri-Selskaber eller gennem Belaaning af større Aktieposter i saadanne ikke behøver at tages i Betragtning i større Omfang, særlig fordi de Tilfælde, der foreligger, i Opgørelsen som oftest allerede paa Grund af Kreditydelse er henført til Gruppe III eller vedrører Datterselskaber af saadanne Selskaber.

Kommittéen har ikke fundet Støtte for den Opfattelse, at Bankerne bevidst skulde have stræbt efter Herredømme over Landets Industri; men den mener, at Bankerne i mange Tilfælde gennem uforsvarlig Kreditgivning har bidraget til, at den nuværende Tilstand er fremkommet, ligesom Banklederne har interesseret sig for meget for Emissionsvirksomhed, særlig gennem de Bankerne nærstaaende Emissionsselskaber.

En Ophævelse af den indbyrdes Afhængighed maa anses for ønskelig af flere Grunde: Bankmænd er ikke Industrimænd og har i Almindelighed ikke disse sidstes specielle Uddannelse, ej heller kan de have den fornødne Tid til at hellige sig rent industrielle Opgaver. Kommittéen rører i denne Forbindelse ved et Punkt, som forekommer mig væsentligt, og som ogsaa har givet Anledning til Betragtninger i Danmark, nemlig dette, at et Industriforetagende, der „ejes“ af en Bank, gennem den særlig lette Adgang, det har til at skaffe sig de til Driften nødvendige Midler, kan opretholde en økonomisk set urentabel Drift til direkte Skade for konkurrerende uafhængige Foretagender, som maaske i og for sig har bedre Livsbetingelser; Kommittéen tilføjer, at der ikke savnes Eksempler paa dette Forhold. Endvidere peges der paa, at set fra Industriens Side er en stærk Benyttelse af den kortfristede Bankkredit uheldig, thi selv om den kan fornyes, er Fornyelsen dog ikke paa Forhaand sikret, og endvidere kan større Renteforhøjelser helt omstyrte Kalkulationerne. Ejheller set fra Bankernes Synspunkt er det nære Forhold ønskeligt. Det har ført til store Tab, og til at Bankerne nu tynge af mange frosne Kreditter, hvis Afvikling er vanskelig, idet Pantene nu enten slet ikke kan realiseres, eller dog ikke kan realiseres uden Tab. Denne Udvikling er særlig kendetegnet ved, at oprindelige Driftskreditter er forvandlede til faste Kreditter, et Forhold, der gør det vanskeligt for Bankerne at løse deres egentlige Opgaver.

De nordiske Landes Banksystem har i Tidens Løb udviklet sig til at omfatte ogsaa lange Kreditter, og Kommittéen har sikkert Ret til at pege paa, at dette hænger sammen med Produktionsforholdene i visse indenlandske Industrier. Hermed

følger et vist indbyrdes Afhængighedsforhold, der kun kan ophæves ved en Ændring af selve Systemet. Om dette er ønskeligt, anses for tvivlsomt, i hvert Fald set fra Samfundets Synspunkt; den svenske Industris stærke Udvikling siden Aarhundredskiftet havde næppe været mulig, hvis ikke en Bankkredit af endogsaa større Omfang end sædvanligt i mere kapitalrige Lande var stillet til dens Raadighed. Det er saaledes kun den overdrevne Afhængighed, der skønnes betænkelig.

Frigørelsen fra Afhængigheden maa stort set blive de paagældende Industriens egen Sag. Det haabes, at forbedrede Produktionsforhold med Tiden skal gøre dem i Stand til at tjene tilstrækkeligt til at bringe Bankgælden ned til passende Størrelse; i visse svenske Industrigræne vil dog en Omlægning af Produktionen sikkert blive en Nødvendighed.

Hvad selve Financieringen angaar, nævnes dels, at Nyemission af Aktier eller Udstedelse af Partialobligationer med Pant i Anlægene naturligvis kan aflaste Bankkrediten, forsaavidt disse Papirer kan placeres i Markedet. Med den endnu raadende Mistro til Aktier er den første Udvej for Tiden lidet anvendelig, medens Omlægningen af Bankgæld til Obligationslaan under den senere Tids Lettelse paa Kapitalmarkedet sker i betydeligt Omfang. Kommittéen fremsætter derfor ikke — som tidligere paatænkt — Forslag om Oprettelse ved Statens Medvirkning af et særligt Hypothekinstitut for Industrien, men indskrænker sig til at pege paa denne Udvej, hvis Forholdene i Fremtiden skulde gøre den nødvendig. Kommittéen, der i denne Forbindelse henleder Opmærksomheden paa den i 1924 oprettede finske Hypothekbank for Industrien og redegør for dennes Organisation og Virksomhed, synes ikke at have kendt den langt ældre danske industrielle Kreditforening, idet denne tilsvarende danske Institution ikke er omtalt.

Med Hensyn til gennem Lovgivningen at hindre, at overdreven Afhængighed mellem Banker og Industri fremtidig etableres, udtaler Kommittéen, at Erfaringen synes at motivere saadanne Ændringer i Banklovgivningen, som er egnede til at styrke Modstandskraften overfor Fristelserne til at sammenblende Bankernes egentlige Opgaver indenfor Næringslivet med Industriens kommercielle, tekniske og finansielle Interesser. Samarbejdet mellem Industrien og Bankerne er nødvendigt, og begge Parter synes kun at kunne have Gavn af, at der indføres strengere Bestemmelser om Bankernes Aktieerhvervelse og Kreditgivning.

Bankernes Ret til Aktiebesiddelse. Dette Spørgs-

maal har i Sverige sin særlige Historie. Indtil 1911 var det forbudt de svenske Banker overhovedet at drive Handel med eller eje Aktier. En Lov af 1909 om Emissionsbanker tillod dog Bankerne at erhverve Aktier i Emissionsbanker, men denne Adgang blev uden Betydning, idet ingen saadanne oprettedes. Ved den nævnte Lov af 1911 fik Bankerne — foruden deres tidligere Ret til at overtage (pantsette og andre) Aktier til Beskyttelse af Fordringsrettigheder, hvilke Aktier dog snarest skulde afhændes igen — Ret til ogsaa paa anden Vis at erhverve Aktier, men dog kun indenfor ret snævre Grænser; denne Ret indrømmedes kun de større Banker. Hensigten med den saaledes givne Indrømmelse var at give Bankerne en vis begrænset Adgang til at bistaa ved Emissioner, alt til Støtte særlig for Industrien. Denne Ret blev imidlertid hurtigt misbrugt gennem Omgaaelse af Lovens Bestemmelser, idet Bankerne i vidt Omfang dannede Datterselskaber eller Søsterselskaber, der havde til Formaal at erhverve Aktier, hvortil de skaffede sig betydelige Midler fra Bankerne gennem høj Belaaning af de indkøbte Aktier. Denne uheldige Udvikling har medført, at Spørgsmaalet om Bankernes Aktiebesiddelse har staaet paa Dagsordenen i Sverige siden Loven af 1911, og gentagne Undersøgelser og Betænkninger førte i 1921 til en Ændring af Reglerne, hvorved bl. a. Retten til Erhvervelse af alm. handlede Aktier i Emissionsselskaber og holding-companies gøres afhængig af Ministeriets Tilladelse for hvert enkelt af saadanne Selskabers Vedkommende. Af de udviklede Regler skal iøvrigt anføres, at Aktieerhvervelses-Retten kun tilkommer Banker med Egenkapital paa 10 Mill. Kr. og derover, og at Retten er afhængig af Størrelsen af vedkommende Banks Dispositionsfond (i visse Tilfælde af Reservefonden), samt endelig at en Bank til enhver Tid kun maa eje Aktier til et samlet Værdibeløb, der svarer til højst 10 pCt. af Bankens Egenkapital. Aktier i Emissionsselskaber og holding-companies er nu forsvunden af de svenske Bankers Fondsbeholdninger, men ogsaa efter at Erhvervelsen af Aktier er indskrænket til andre Arter, er der lidt betydelige Tab herpaa. Aktiebesiddelsesretten har siden 1911 indført et Spekulationsmoment i svensk Bankvæsen, som efter de indvundne Erfaringer har virket til Skade for Bankernes Soliditet.

Kommittéen mener derfor, at Aktiebesiddelsesretten bør bortfalde og Retstilstanden paa dette Omraade i det store og hele føres tilbage til Forholdene før Loven af 1911. Dette vil ikke blot være i Bankvæsenets, men ogsaa ret beset i Næ-

ringslivets Interesse, idet det vil være sundere for dette, at Emissionsvirksomhed, i det Omfang den er ønskelig, drives af selvstændige Foretagender, adskilt fra Bankerne, saaledes at den finansielle Støtte, Næringslivet iøvrigt behøver, alene ydes i Form af Kredit fra Bankerne, hvorved Bankledernes Bedømmelse af Kreditanmodninger kan blive mere objektiv. Forøvrigt er Emissionsselskaberne nu praktisk taget alle bruddt sammen.

Jeg ser ikke rettere, end at den foran skildrede uheldige Udvikling, der har ført til de nugældende komplicerede Lovbestemmelser, maa føres tilbage til, at man ved Loven af 1911 udelukkende har beskæftiget sig med Bankernes Aktiebesiddelse og ikke har givet Regler, der ogsaa omfattede Bankernes Aktiebelaaning og Kreditter mod Sikkerhed delvis i Aktier, under hvilke Former Aktiebesiddelse saa let kan camoufleres, og som ogsaa bortset herfra i givet Fald ikke er uden Betænkelighed som bankmæssig Kreditform.

Udlaan mod Pant i Aktier. Denne Udlaansform er ganske vist i de svenske Banker som Helhed i Aarene fra 1913 til 1919 ikke steget væsentlig stærkere end Indlaanene er steget, men en Betragtning af Tabene i de rekonstruerede Banker viser, at Forholdene i saa Henseende har været forskellige i de forskellige Banker. Saaledes udgjorde f. Eks. i Sydsvenska Kreditaktiebolaget og i Värmlands enskilda bank Tabene ved Aktielaan henholdsvis 63 og 60 pCt. af de samlede Tab, medens Tabene paa Aktielaan f. Eks. i A/B Mälarsprovinsernas bank og A/B Svenska lantmännans bank kun udgjorde henholdsvis 19 og 12 pCt. af Tabene. I samtlige øvrige Banker udgjorde Afskrivninger paa Aktielaan i Perioden 1920—25 ikke mindre end 43 pCt. af samtlige Afskrivninger.

Den svenske Bankforening havde allerede før Verdenskrigen Opmærksomheden henvendt paa den Tendens til Stigning i Belaaningskurserne, som Konkurrencen mellem Bankerne let medfører, og havde opstillet en Fortegnelse over Maximums-Belaaningskurser for en Del Værdipapirer, dog kun til Vejledning for Bankerne. En Undersøgelse viser, at Børskurserne for det af denne Notering omfattede Aktiemateriale i Februar 1919 gav en Margin paa 57 pCt. af Belaaningsværdien paa samme Tidspunkt, medens en Beregning for Marts 1922 viser, at Børsværdien nu laa 43 pCt. under Belaaningsværdien i Februar 1919, saaledes at der næppe kan rejses afgørende Indvendinger mod den gennemsnitlige Belaaningsmargin som Helhed betragtet i 1919. Men det maa hævdes, at der

blandt de belaante Aktier var mange, som end ikke med den videste Margin burde have været belaant, særlig Aktier i Emissionselskaber o. lign., der jo repræsenterer den usikreste Del af ofte opskruede Aktieværdier, samt Aktier i Selskaber, hvis Kapital var udvandet ved Friaktier eller paa anden Vis. Og Børskurserne blev i det Hele paa forskellig Vis drevet unaturligt højt op. Det maa navnlig bebrejdes Bankerne, at de ikke under Nedgangen holdt strengt nok paa Kravet om tilstrækkelig Margin paa Aktielaanene.

Kommittéen fremhæver, at en for liberal Kreditgivning mod Pant i Aktier til en vis Grad kan paavirke Pengeværdien i Retning af Inflation ved at lette Adgangen til gennem Aktiebelaaning at gennemføre Nyemissioner; saavel herigennem som gennem de øgede Krav til Kredit til selve de udvidede Virksomheder foranlediges der en Forøgelse i Betalingsmidlerne. Et Middel herimod er en kraftig Renteforhøjelse, særlig for Aktielaan, naar den sker i Tide; men i højere Grad maa man for Tiden sætte sin Lid til, at Erfaringerne fra Krisen skal gøre Banklederne forsigtige i Bedømmelsen af tilbudte Sikkerheder. Da tidligere Krisers Historie imidlertid viser, at saadanne Erfaringer ikke udnyttes af de Generationer, der kommer efter den, der selv har gennemlevet Krisen, maa man med Fremtiden for Øje mene, at visse Lovgivningsforanstaltninger paa dette Omraade vil fremme Bankernes Soliditet.

De Lovforanstaltninger, Kommittéen foreslaar med Hensyn til Aktiekreditter, er særdeles lempelige. De gaar ud paa, at der ved Kredittens Stiftelse skal være en efter Aktiernes Beskaffenhed og efter de øvrige Omstændigheder passende Margin mellem Markedsværdi og Kreditbeløb, at Kreditbeløbet saavidt muligt ikke paa noget Tidspunkt maa overstige Markedsværdien, og at det forbydes at belaane egne Aktier eller Aktier i Selskaber, der driver Handel med Aktier eller driver Emissionsvirksomhed, dog at det tillades Bankerne at modtage Aktier i saadanne Selskaber til yderligere Sikkerhed for Kreditter, der paa anden Vis er behørigt sikrede. Disse Regler, som sikkert enhver vil finde stemmende med sund Bankpolitik, har særlig deres Betydning ved i givet Fald at kunne begrunde en Indskriden fra Tilsynsmyndighedens Side, en Indskriden der, naar disse Bestemmelser findes i Loven, ikke vil kunne afvises. Ordene „saavidt muligt“ — der ikke er lovteknisk heldige — tager imidlertid kun Sigte paa Tilfælde af pludselige Kursfald, hvorunder Marginen momentant kan blive negativ. Kommittéen er klar over den Fare, der kan ligge i,

at Aktielaan som Helhed faar en for stor Plads i en Banks Udlaansvirksomhed, men foretrækker at overlade til Tilsynsmyndigheden i hvert enkelt Tilfælde at paase, at Overdrivelser ikke fremkommer, og hvis dette sker, da at paatale Forholdet.

Det danske Forslag til ny Banklov indeholder i Modsætning hertil en fast Begrænsning, nemlig en Bestemmelse (§ 12, 2. Stk.) om, at en Bank ikke uden Bankinspektørens Samtykke under nogen Form maa eje eller belaae mere end 30 pCt. af Aktiekapitalen i et andet erhvervsdrivende Selskab og ikke hertil maa anvende mere end 15 pCt. af sin Egenkapital, hvorhos Bankens Aktieinteresser er medtaget under den almindelige Størrelsesbegrænsning for Engagementer. Yderligere er der i det danske Forslag foreslaaet den Begrænsning af en Banks samlede Besiddelse (egen Beholdning) af Aktier af enhver Art, at denne ikke maa overstige en samlet Værdi, der svarer til 50 pCt. af Bankens Egenkapital. De Indvendinger, Kommittéen fremfører mod Bestemmelser af denne Art, synes mig ikke overbevisende. Hovedindvendingerne er, at de med Hensyn til Selskaber, hvis Aktier befinder sig paa faa Hænder, skulde forhindre en i og for sig legitim Kredit — til Skade for Selskabet og uden at dette er nødvendigt af Hensyn til Bankens Interesser. Heroverfor synes Hensynet til at hindre skadelig Sammenblanding af Bank- og Industriinteresser eller af Bank- og Børsinteresser, samt den Omstændighed, at den Margin, som et Selskabs Aktiekapital skulde danne for Risikoen ved dets Bankkredit, indskrænkes i samme Omfang, som Banken — juridisk eller faktisk — ejer Selskabets Aktiekapital¹⁾, mig unægtelig at veje meget tungt — i hvert Fald med danske Erfaringer for Øje. Endvidere anfører Kommittéen de Vanskeligheder, som Dispensationsbeføjelsen maa give Tilsynsmyndigheden, Vanskeligheden ved at finde de rette Procenttal, og Faren for Omgaaelser (gennem Kautionslaan, hvor Kautionisten har Sikkerhed i Aktieposten).

Noget andet er, at de foreslaaede svenske Bestemmelser rent bankteknisk naturligvis peger paa det rigtige, for saa vidt angaar de saakaldte „Kasselaan“, og at de stiller saavel Tilsynsmyndigheden som Bankerne friere end efter det danske Forslag.

Risikofordelingen. Erfaringerne fra alle Bankkriser har tilfulde vist, hvilke skæbnesvangre Følger en urigtig Risikofordeling kan faa for Bankernes Soliditet. Det er en Grund-

¹⁾ Dette Synspunkt antydes dog i anden Forbindelse af Kommittéen.

I den norske Banklov af 1924 sættes Maximumsgrænsen for et Engagement (incl. Kautionsforpligtelser og stillede Garantier samt Aktier) til 25 pCt. af Bankens Egenkapital. I Engagementet medregnes ikke 1) Laan mod Pant i fast Ejendom indenfor Halvdelen af Skatteværdien, 2) Laan mod Pant i Skibe indenfor Halvdelen af Normalværdien, 3) Laan mod Sikkerhed i saadanne Værdipapirer, som kan medregnes i Bankens Kasse-reserve, 4) Rembourser og 5) Vareveksler. Særlige Bestemmelser er givet om Søster- og Datterselskaber.

I U. S. A. er det i Bestemmelserne af 1925 om Federal reserve banks fastsat, at et enkelt Engagement ikke maa overstige 10 pCt. af Bankens Egenkapital. Dog undtages Handelsveksler og visse særlig sikrede Laan.

I det danske Banklovforslag foreslaas der en Maximumsgrænse paa 35 pCt. af Bankens Egenkapital. I Engagementet skal dog ikke medregnes 1) Rembourser, 2) Laan, der er sikrede ved tilsvarende Indskud i Banken, 3) Laan mod 1. Prioritets Panteret i fast Ejendom indenfor Halvdelen af Ejendoms-skyldværdien, 4) Laan mod Sikkerhed i Stats- og Kreditfor-eningsobligationer, dog kun indenfor $\frac{2}{3}$ af Kursværdien, samt 5) visse Byggelaan. Bankens Bestyrelse og Direktion skal dog ved enstemmig Beslutning kunne forhøje Engagementet op til en Grænse af 50 pCt. af Egenkapitalen. Særlige Bestemmelser gælder om Datterselskaber o. lign. Bankinspektøren skal kunne give Dispensation i særlige Tilfælde.

Kommittéen er enig i det Princip, der ligger til Grund for de foran kort refererede Bestemmelser, men ikke i det Udtryk, dette Princip har givet sig i Lovgivningen. Af Indvendinger fremhæver Kommittéen særlig det uheldige i det „Flerbanksystem“, der let bliver Resultatet af en Maximumsgrænse, og Vanskeligheden ved at sætte Grænsen rigtigt. Sættes Grænsen relativt højt, f. Eks. til 25 à 30 pCt. af Bankens Egenkapital, bliver den ofte — særlig hvor der findes flere saadanne større Kreditter — uden væsentlig Betydning og kan i givet Fald virke mod sin Hensigt ved at legalisere Kreditter, der ligger op mod den fastsatte Grænse. Sættes Grænsen for lavt, hindrer den legitim Kredit og fører til Omgaaelse.

Med fuld Ret gør Kommittéen opmærksom paa, at Pantesikkerhed i en industriel Ejendom ingenlunde kan anses for fuldt betryggende, selv om den ligger indenfor Halvdelen af Ejendommens Skatteværdi, idet Pantesikkerheden her ofte vil være helt afhængig af vedkommende Industrivirksomheds Pro-

duktionsvilkaar, en Indvending, der rammer den paagældende norske og foreslaaede danske Undtagelsesbestemmelse haardt.

Kommittéen har valgt at foreslaa en generelt formet Moralregel optaget i Bankloven, nemlig et Paalæg til Bankerne om med særlig Opmærksomhed at overvaage, at der ikke ydes saa store Kreditter til enkelte eller med hinanden nært økonomisk forbundne Debitorer, at dette medfører Fare for Bankens Sikkerhed. Særlig fremhæves i denne Forbindelse store Kreditter mod Sikkerhed i Aktier i samme Selskab.

Den nærmere Gennemførelse i Praksis af denne Regel overlades af Bankinspektionen, for hvilken den naturligvis betyder en Styrkelse ved Fremsættelse af Krav om Nedbringelse af uforholdsmæssig store og risikable Engagementer. Bestemmelsens Affattelse gør det muligt for Tilsynsmyndigheden at tage alt fornødent Hensyn til Sikkerheden, af hvad Art denne end er, og til Debtors hele økonomiske Stilling.

I denne Forbindelse kan det nævnes, at det er en gammel Regel i svensk Bankvirksomhed — en Regel, der har fundet Udtryk i de stadfæstede Vedtægter for Bankerne — at der for enhver ydet Kredit skal forefindes Sikkerhed (Realsikkerhed eller Navnesikkerhed), hvilket medfører, at Blanco-kreditter ikke forekommer i svenske Banker. Denne Regel foreslaas nu optaget i selve Bankloven, idet visse Undtagelser dog foreslaas (Kreditter til Stat, Kommuner og andre Banker, korte Driftskreditter m. v.). Sikkerheden skal være undersøgt af Banken og fundet betryggende, hvorved forstaas, at der skal foreligge gode objektive Grunde for, at Sikkerheden er taget god. Hvad specielt angaar Laan til en Banks Direktører — hvilket efter Kommittéens Udtalelse paa langt nær har forekommet i Sverige i samme Omfang som f. Eks. i Danmark — og Laan til en Banks Revisorer — eller til Foretagender, hvori saadanne har en væsentlig økonomisk Interesse — foreslaas det, at Laan til saadanne kun maa ydes mod Pupillarsikkerhed; under Bestemmelsen indbefattes Veksel- og Kautionsforpligtelser overfor Banken. En Banks Bestyrelsesmedlemmer maa kun faa Kredit i Banken mod fuldgodt Pant eller gennem Diskontering af virkelige Handelsveksler.

Tilsynsmyndighedens Opgaver og Beføjelser. Kommittéen fremhæver, at der efter hver økonomisk Kriseperiode og særlig i den nu forløbne Efterkrigstid med de store Tab for Bankerne er fremkommet Kritik mod Bankinspektionen: Den har ikke været tilstrækkelig effektiv eller har i hvert Fald ikke udnyttet sin Myndighed kraftigt nok, eller dens Indgriben

er kommet for sent. Fra anden Side har man med lignende Styrke angrebet Bankinspektionen for, at den uberettiget skulde have blandet sig i Bankernes Kreditgivning og Udbyttepolitik.

Det ligger i Sagens Natur, at en Institution med saa vanskelige og delikate Opgaver som Bankinspektionens, maa blive bedømt forskelligt; men den forskellige Opfattelse kan sikkert føres tilbage til en lignende Forskel i vedkommendes egen Stilling: om det er en Debitor-, Aktionær- eller Indskyderinteresse, der paavirker Bedømmelsen. En Bankdebitor ser i Reglen optimistisk paa sine egne Forhold og kan ikke billige, at hans Forhold kritiseres overfor Banken fra Tilsynsmyndighedens Side. Foranstaltninger, der beskærer en Banks Udbytte, vækker ikke blide Følelser hos Aktionærerne eller deres Repræsentanter i Bankledelsen. Det er efter Sagens Natur kun lidet af Tilsynsmyndighedens Virksomhed, der kommer til Offentlighedens Kundskab, særlig ikke de talrige Tilfælde, hvor Tilsynets Indgriben i Tide har forhindret eller begrænset en skæbnesvanger Kreditgivning.

Bankinspektionen i Sverige har til Hovedopgave:

- 1) At paase, at Banklovgivningens og Vedtægternes Bestemmelser overholdes.
- 2) Udviklingen har medført, at det er blevet Bankinspektionens betydningsfuldeste Opgave at undersøge Bankernes Virksomhed ud fra et Sikkerhedssynspunkt, uanset om Lov- eller Vedtægtsbestemmelser i givet Fald er overtraadt eller ikke.
- 3) At overvaage, at de Oplysninger, som ved det offentlige Medvirkning gives Publikum om Bankernes Forhold, er rigtige, og det ikke blot rigtige i formel Henseende.

Til Varetagelse af disse Opgaver er Bankinspektionen udstyret med ret vidtgaaende Beføjelser til at skride ind paa forskellig Vis.

Kommittéen mener ikke, at der kan være Tvivl om Tilsynsmyndighedens Nytte; en saadan Tvivl findes næppe nu mere i større Kredse, og den deles i hvert Fald ikke af Bankerne selv. Saa længe der findes en speciel Lovgivning om Bankerne, maa Tilsynet med denne ifølge Sagens Natur føres af en hertil særlig organiseret fritstaaende Myndighed. Tilsynsmyndigheden skal ikke være Overdirektion for Bankerne — det er disses Ledelse, der skal disponere og have Ansvaret for Virksomheden — men Bankinspektionens Myndighed maa paa den anden Side ikke begrænses for stærkt. Bankinspek-

tionen har større Forudsætninger end hver enkelt Bank for at kunne betragte Bankvæsenet under et Helhedssynspunkt og at kunne bedømme Bankernes Virksomhed paa længere Sigt, og det er gavnligt for en Bankledelse at se sin Virksomhed bedømt ud fra dette videre Synspunkt og at faa Kendskab til Bankinspektionens herudfra dannede Mening om Bankens Stilling, selv om denne Bedømmelse viser sig at være streng.

Kommittéen har fundet det rigtigt at foreslaa Bankinspektionens Opgaver og Beføjelser klarere præciseret i Loven, end det nu er Tilfældet, ogsaa for derigennem at tilvejebringe Forudsætninger for en rigtigere Bedømmelse af Værdien af Tilsynet med Bankerne. I saa Henseende kan det være af Interesse særlig at pege paa, hvad Bankinspektionen ikke skal have til Opgave. Den skal f. Eks. ikke have til Pligt at paase, at Bankerne overholder saadanne almindelige Lovbestemmelser, som i en eller anden Henseende finder Anvendelse ogsaa paa Banker. Den skal ikke have Pligt til at efterspore og opdage Bedragerier, Falsk eller andre Forbrydelser, men bør kunne gaa ud fra Bankens Dokumenter og Bogføring ved sin Bedømmelse af Bankens virkelige Stilling. Ej heller skal den være pligtig til at foretage ren Talrevision el. lign. i Bankerne, men skal dog naturligvis sikre sig, at Bankerne selv har et tilfredsstillende internt Kontrolsystem.

Hermed er der redegjort for de vigtigste Punkter i Betænkningen. Det skal yderligere nævnes, at den mislykkede Lovgivning om særlige Emissionsbanker foreslaas helt ophævet, medens Spørgsmaalet om Regulering af Emissionsvirksomheden som saadan henvises til Aktieselskabs- og Børslovgivningen. Med Hensyn til Spørgsmaalet, om der i Sverige kan siges at foreligge et Bankmonopol, udtrykker Kommittéen sig med megen Forbeholdenhed og gør ikke dette delikate Spørgsmaal til Genstand for nogen særlig dybtgaaende Behandling. Efter Kommittéens Mening udøves der ikke noget Enevælde indenfor eller gennem svensk Bankvirksomhed, og det kan ej heller siges, at Konkurrencen mellem Bankerne er ophævet. Endvidere har Kommittéen underkastet Spørgsmaalet om et nærmere Samarbejde mellem Riksbanken og Tilsynsmyndigheden om særlig Undersøgelse, uden at denne Undersøgelse dog kan siges at have ført til Forslag af særlig Betydning eller Rækkevidde. I et særligt Afsnit er der kortfattet og klart gjort Rede for Bankernes Funktion i det økonomiske Liv. Endelig skal det omtales, at Kommittéen har overvejet at foreslaa Lovforanstaltninger mod de saakaldte

kunstige Indlaan, der fremkommer ved, at en Laantager i Banken faar Laanet udbetalt ikke i Kontanter, men i et Indlaansbevis, som først forfalder til Betaling om lang Tid, hvorefter Laantageren skaffer sig Kontanter ved at belaae Indlaansbeviset. Kommittéen peger paa, at slige Transaktioner kan have skadelig Indvirkning paa Pengeværdien og kan friste Bankledelserne til uforsvarlig Kreditgivning, idet der ikke straks skal udbetales Laantagerne noget Beløb, samt at Erfaringen har vist, at saadanne Indlaansbeviser, naar de ved Forfaldstid bliver præsenterede til Indfrielse, kan berede Bankerne Vanskeligheder. Kommittéen ønsker at forhindre saadanne Transaktioner, men den foreslaaede Bestemmelse i saa Henseende, nemlig en Begrænsning af Opsigelsesfristen til eet Aar fra Stiftelsen eller eet Aar fra Opsigelsestidspunktet, forekommer mig ikke at give tilstrækkelig Betyggelse mod Misbrug. Vil man overhovedet give Lovregler paa dette Omraade, synes det mig paakrævet helt at forbyde Udfærdigelse af Indlaansbeviser i Forbindelse med Ydelse af Laan. Den paagældende Transaktion, der kan misbruges til Skabelse af falske Indlaan, synes mig særdeles betænkelig, og det vilde være af Interesse at faa oplyst, om de svenske Banker virkelig i større Omfang paa en saa haandfast Maade skulde have praktiseret den kendte bankpolitiske Sætning om, at Udlaan skaber Indlaan.

Betænkningen er i det Hele præget af det Hovedsynspunkt, at al Lovgivning paa det økonomiske Omraade bør ske med en vis Varsomhed. Kommittéen anser det ikke for rigtigt — selv om det maatte kunne gennemføres i Praxis — at baandlægge Bankernes Virksomhed gennem altfor mange Detailforskrifter vedrørende Kreditgivningen, men anser det for gavnligt, at der i Lovgivningen opstilles saadanne almindelige Grundsætninger for Bankvirksomheden, som er egnede til at lede denne ad sunde Baner, og kun saadanne Restriktioner, som Erfaringen viser er berettigede, bør lovfæstes. Gennemførelsen i Enkeltheder af de opstillede Principper overlades til Tilsynsmyndigheden, der styrkes og udrustes med den fornødne Myndighed til at kunne gribe ind overfor Misligheder, hvad enten disse drejer sig om Forseelser mod Lov og Vedtægter eller mod de fundamentale Principper for Bankernes og Bankvæsenets Soliditet.

Holger Koed.